

// Право і безпека. – 2009. – № 5. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2009_5/PB-5/PB-5_21.pdf.

14. Алехин А. П. Административное право Российской Федерации : учебник / А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. – М. : ИКД Зерцало-М, 2003. – 608 с.

15. Курашвили Б. П. Очерк теории государственного управления / Б. П. Курашвили ; отв. ред. Пискотин М. И. – М. : Наука, 1987. – 294 с.

16. Курінний Є. В. Предмет і об'єкт адміністративного права України: характеристика категорій в умовах системного реформування : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Курінний Євген Володимирович ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 416 с.

БОРКО А. Л.,

кандидат юридичних наук, суддя

(Ленінський районний суд

м. Севастополя)

ПОНЯТТЯ І МЕХАНІЗМ ПІДГОТОВКИ ТА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В СУДАХ

УДК 342.5+342.56

Виконано аналіз теоретичних положень і адміністративно-правових засад підготовки та прийняття управлінських рішень у судах, визначено їх основні риси, етапи підготовки та прийняття управлінських рішень у судах, сутність та значення, а також обґрунтовано пріоритетні напрямки вдосконалення підготовки та прийняття управлінських рішень у судах.

Ключові слова: поняття і механізм, підготовка та прийняття, управлінські рішення, суди.

Выполнен анализ теоретических положений и административно-правовых основ подготовки и принятия управленческих решений в судах, определены их основные черты, этапы механизма подготовки и принятия управленческих решений в судах, сущность и значение, а также обоснованы приоритетные направления совершенствования подготовки и принятия управленческих решений в судах.

Ключевые слова: понятие и механизм, подготовка и принятие, управленческие решения, суды.

The analysis of theoretical positions and administrative-legal bases of the preparation and adoption management decisions in the courts is made; also it was determined its main features, stages of mechanism, nature and significance, as well as substantiated priority directions of improving preparation and adoption management decisions in the courts.

Key words: concept and mechanism, preparation and adoption, management decisions, the courts.

Вступ. Управлінська діяльність тією чи іншою мірою наявна в усіх державних, муніципальних і громадських структурах і є необхідним компонентом організації продуктивної й злагодженої колективної та індивідуальної роботи їх працівників, спрямованої на реалізацію поставлених перед ними завдань. Управлінські рішення є головним проявом будь-якої управлінської діяльності, від належної підготовки, прийняття та виконання яких безпосередньо

залежить ефективність управлінського впливу. В судах підготовка та прийняття управлінських рішень має власну специфіку, зумовлену внутрішньо організаційним характером управлінської діяльності, особливостями організації судового управління й розподілу управлінських повноважень, статусом і роллю судової влади. А відтак, у контексті вдосконалення управлінської діяльності в судовій системі України й убачаються актуальними питання поняття й механізму підготовки та прийняття управлінських рішень в судах.

Зазначимо, що окремі аспекти підготовки й прийняття управлінських рішень в окремих органах публічної влади раніше вже розглядалися такими вченими, як В. Д. Бакуменко, А. О. Дегтяр, В.Ю. Степанов, С. В. Тарабан, В. В. Конопльов, М. М. Макаренко, С. В. Тарабан, С. П. Якимчук та ін. водночас дані дослідження або стосуються загального розуміння управлінських рішень, або ж розкривають переважно лише порядок і концептуальні ознаки підготовки й прийняття управлінських рішень у цілому, безпосередньо не враховуючи специфіку організації та діяльності судів.

Постановка завдання. Мета дослідження – аналіз теоретичних положень і адміністративно-правових засад підготовки та прийняття управлінських рішень в судах, визначення їх основних рис, етапів механізму, сутності та значення, а також обґрунтування пріоритетних напрямків удосконалення підготовки та прийняття управлінських рішень в судах. Новизна міститься у виявлених закономірностях і концептуальних узагальненнях сутності та особливостей підготовки й прийняття управлінських рішень у судах.

Результати дослідження. Передусім, розглядаючи особливості підготовки та прийняття управлінських рішень у судах, зазначимо істотні відмінності як у порядку підготовки й прийняття, так і щодо мети між внутрішньоорганізаційними управлінськими рішеннями та процесуальними рішеннями судів, позаяк за допомогою останніх реалізується не управлінський вплив на організацію судової діяльності, а судова влада щодо захисту відповідних державних, суспільних і приватних інтересів. При цьому окремо слід означити процесуальні рішення судів у справах про адміністративні правопорушення, що містяться на стику судової влади та державно-управлінської діяльності, тому такі рішення з відомою мірою умовності можуть розглядатися в аспекті управлінських рішень суду, хоча за особливостями їх підготовки й прийняття вони більш подібні до інших процесуальних рішень суду.

Під час розгляду особливостей підготовки та прийняття управлінських рішень в судах, першочергово слід визначити сутність та значення управлінських рішень в організації й діяльності судів, що значно ускладнюється відсутністю в науці єдиного узгодженого розуміння такого явища, як управлінські рішення, а відповідно й механізму їх підготовки та прийняття. Зазначене зумовлюється широкою сферою використання управлінських рішень у державному, муніципальному, громадському й господарському врядуванні, а так само й багатоплановістю підготовки й прийняття управлінських рішень, що з різних методологічних позицій дозволяє визначати останні як творчий процес мислення суб'єкта управління, в результаті якого визначається, які заходи треба здійснити [1]; творча, вольова дія суб'єкта управління з вирішення існуючої проблеми [2, с. 18]; усвідомлений і фіксований акт, що спрямовує діяльність трудового колективу [3]; вольовий акт, результатом якого є досягнення конкретної мети [4]; вид діяльності, пов'язаний з підготовкою, вибором та прийняттям певних варіантів дій [5]; вибір альтернативи для виконання поставлених завдань [6; 7] або результат такого вибору [8, с. 173]; результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування й вибору альтернативи для досягнення конкретної мети [9].

Певною мірою кожне з вищезазначених визначень управлінських рішень розкриває окремий аспект їх сутності, однак у контексті розуміння особливостей управлінських рішень у судах вважаємо наведені дефініції надто абстрактними й неповними, що, як правило, не відображають алгоритму підготовки та прийняття таких управлінських рішень. Зокрема, управлінські рішення не можуть ототожнюватись лише з «процесом мислення» суб'єкта управління, не включаючи підготовку, юридичне оформлення та організацію виконання прийнятого рішення; конкретно дією чи актом, спрямованим на певний результат, що не

розкриває ані суб'єктів, ані об'єктів, ані процесу вибору й визначення такої дії/акта; вибором певної альтернативи, залишаючи поза увагою інші етапи підготовки та прийняття управлінських рішень.

На нашу думку, управлінські рішення, в тому числі у сфері організації та діяльності судової системи України, узагальнено можуть розглядатись і як своєрідний процес, механізм, алгоритм дій з опрацювання та вибору оптимального варіанта поведінки, а також і як результат вищевикладеного – акт (план дій, варіант поведінки), прийнятий суб'єктом управління на основі попереднього аналізу ситуації і можливих альтернатив. Узагалі ж, виходячи зі спільності й відмінностей вищеназваних підходів до розуміння управлінських рішень, їх загальними ознаками виступає: прийняття суб'єктом управління (однією чи кількома спеціально уповноваженими посадовими особами); одностороннє волевиявлення суб'єкта управління; результат аналізу й вибору можливих альтернатив; спрямованість на реалізацію завдань певного органу чи організації; зовнішнє вираження у формі відповідного акта; дотримання нормативно встановленого порядку підготовки та прийняття; обов'язковість виконання відповідними особами.

Зазначимо, що Ю. А. Щербакова управлінські рішення розглядає як акт соціального управління, за допомогою якого держава визначає підстави виникнення, зміни або припинення управлінських відносин [10, с. 34]. Подібне розуміння управлінських рішень відбиває зв'язок управлінських рішень і адміністративно-правових управлінських відносин у судах, які по суті й виступають об'єктом таких управлінських рішень.

Вважаємо, щодо управлінських рішень у судах можна екстраполювати визначення Б. П. Онищенко мети механізму підготовки та прийняття управлінських рішень у діяльності органів виконавчої влади, якою названо майбутній бажаний стан об'єкта управління або його окремих параметрів [11, с. 27]. Вважаємо, що управлінські рішення в судах повинні мати на меті не просто абстрактне досягнення певного запланованого результату, але й обов'язкове дотримання деяких інших компонентів, без чого управлінське рішення не може відповідати вимогам доцільності та законності. Відтак метою управлінських рішень у судах, а відповідно їх підготовки та прийняття, пропонуємо визначати своєчасне й безумовне спричинення бажаних змін в об'єкті управлінської діяльності у нормативно встановленому порядку відповідно до поставлених завдань із мінімальним використанням кадрового й матеріально-фінансового потенціалу. Вимоги щодо своєчасності, точності, цілеспрямованості, дотримання нормативно визначеного порядку й економічності зумовлюються критерієм ефективності управлінських рішень у судах.

Зазначимо, що С. О. Бондар в якості напрямків внутрішньоорганізаційної діяльності судів виділяє прийняття управлінських рішень, організаційно-штатну роботу, документообіг, планування, здійснення внутрішнього контролю за поведінкою підлеглих, організаційне забезпечення службової діяльності суддів, вивчення й узагальнення судової практики, організацію ведення судової статистики та звітності й організацію взаємодії [12, с. 18]. Водночас, вважаємо, прийняття управлінських рішень виступає основною формою управлінської діяльності в судах, що тією чи іншою мірою виявляється в усіх вищезазначених напрямках внутрішньоорганізаційної діяльності судів, тому й не має їм протиставлятися. Судова управлінська діяльність, за С. Ю. Обрусною [13], здійснюється у формі проведення організаційних заходів, а також видання нормативно-правових та індивідуальних адміністративних актів управління. Отже, наголосимо, що підготовка та прийняття управлінських рішень у судах має вагомє значення для здійснення всієї управлінської діяльності, що нерозривно пов'язана або з підготовкою й прийняттям, або з виконанням і контролем за виконанням тих чи інших управлінських рішень.

Ураховуючи вищевикладене, в цілому можна погодитись із запропонованим В. В. Щепоткіним визначенням управлінських рішень, які приймаються керівництвом суду, як акта одностороннього волевиявлення керівництва суду, прийнятого на виконання адміністративних повноважень з метою забезпечення виконання судом функції правосуддя без втручання у

процес застосування суддями норм матеріального і процесуального права [14, с. 149]. Водночас необхідно дещо конкретизувати суб'єктів прийняття таких управлінських рішень, розуміючи під керівництвом суду не тільки голову суду та його заступників, але й інших посадових осіб, зокрема керівника апарату суду.

Таким чином, управлінським рішенням у судах є акт одностороннього волевиявлення керівництва суду та його апарату, підготовленого й прийнятого в нормативно встановленому порядку й спрямованого на виникнення, зміну та припинення управлінських відносин у судах з метою організації та забезпечення діяльності суду без втручання у процесуальну діяльність суддів. Значення управлінських рішень у судах полягає в тому, що за їх допомогою здійснюється управлінський вплив у сфері організації діяльності судів, що є однією з гарантій належного відправлення судами правосуддя.

Механізм підготовки та прийняття управлінських рішень у судах – це загальна модель підготовки та прийняття управлінських рішень, адаптована до специфіки організації та діяльності судів. При цьому зазначимо, що різні методологічні підходи до визначення порядку підготовки та прийняття управлінських рішень дозволяють виділяти різну кількість його стадій. Так, О. М. Бандурка, вважає що процес підготовки та прийняття управлінських рішень проходить такі етапи, як отримання інформації, аналіз зібраної інформації та прийняття рішення [15, с. 261–263]. Водночас у жодному разі не заперечуючи викладене, вважаємо даний інформаційний підхід до розкриття сутності підготовки та прийняття управлінських рішень у судах не досить змістовним, адже в цілому будь-яка соціальна діяльність у своїй основі передбачає отримання, обробку й створення певної інформації.

На нашу ж думку, в узагальненому вигляді підготовка й прийняття управлінських рішень відбувається за таким алгоритмом: виявлення й оцінка проблеми, визначення та оцінка альтернатив її розв'язання, вибір оптимального рішення. Названі етапи більшою або меншою мірою мають місце у судах щодо розробки нормативних і ненормативних розпорядчих управлінських рішень, незалежно від їх затвердження одноосібним або колегіальним суб'єктом управління.

Отже, перший етап розробки управлінських рішень у судах має розпочинатися з виявлення й оцінки завдань і проблем, які виникли або можуть виникнути в організації та діяльності суду. На даному етапі важливого значення набуває не тільки своєчасне діагностування та прогнозування існуючих чи вірогідних проблем (завдань), але й максимально повний збір, об'єктивний і всебічний аналіз інформації про проблемну ситуацію, врахування всіх зовнішніх і внутрішніх факторів. Другий етап розробки управлінських рішень у судах пов'язаний із визначенням та оцінкою альтернатив її розв'язання, що потребує прогнозування можливих варіантів розвитку ситуації та формулювання критеріїв майбутнього рішення, а також не тільки узагальнення існуючих варіантів і досвіду розв'язання аналогічних проблем, але й генерації нових оригінальних шляхів розв'язання проблеми, їх характеристики й оцінки ризиків.

При цьому, якщо за А. В. Чопенко, в центральних органах виконавчої влади формування альтернативних варіантів управлінського рішення не обов'язково [16], то в судах альтернативні варіанти можуть існувати здебільшого на стадії підготовки та опрацювання проекту управлінського рішення, хоча цей аспект попри його неабияку важливість для ефективності судового управління так і не дістав належного правового врегулювання. Наголосимо, що в разі прийняття управлінського рішення у суді одноосібним суб'єктом управління ним вирішується фактично лише питання схвалення чи відхилення підготовленого проекту за відсутності інших альтернатив, що більшою мірою можливо під час колегіального розгляду й прийняття відповідного управлінського рішення.

Перевагами колективного підходу до прийняття управлінських рішень, на думку Л. П. Карамушки, є його спроможність до розкриття нових аспектів і ракурсів проблеми й альтернативних способів її розв'язання, забезпечення більш зваженого прийняття рішення, ініціативності та відповідальності працівників під час розробки та виконання такого рішення

[17, с. 74]. Отже, в судах з урахуванням ситуації та потреб судового управління мають використовуватись одночасно й індивідуальний, і груповий методи ухвалення управлінських рішень. Як правило, одноосібне прийняття управлінських рішень ефективно для вирішення простих питань, тоді як прийняття групових рішень дозволяє більш ретельно й усебічно проаналізувати ситуацію та розглянути декілька альтернатив її вирішення.

Третій етап розробки управлінських рішень у судах безпосередньо пролягає у виборі оптимального рішення з існуючого розмаїття альтернатив, що має відбуватись на основі чітко визначеного й усвідомленого критерію оцінки ефективності такого рішення. У правовому аспекті стадія вибору оптимального управлінського рішення передбачає його прийняття шляхом затвердження уповноваженим суб'єктом управління (з дотриманням процедури розгляду й прийняття рішень колегіальними суб'єктами управління) й відповідне оформлення прийнятого управлінського рішення як умова набуття ним юридичної сили.

При цьому, на думку О. М. Шеломовської, «для прийняття раціонального ефективного управлінського рішення потрібні досвід, витривалість, вміння системно мислити, які властиві людям віком 45–60 років» [18]. У цілому погоджуючись із важливістю вищезазначених якостей керівника для ухвалення управлінського рішення, не можна погодитись із означеними віковими рамками, що хоча й можуть бути статистично обґрунтовані, проте прямої залежності між управлінськими якостями керівника, в тому числі в судах, та його віком (на відміну від освіти чи досвіду практичної діяльності) не вбачається. Так чи інакше, помилковим було б зводити ефективність прийняття управлінських рішень у судах лише суто до професійності суб'єкта судового управління, тоді як слід зважати й на складність управлінської ситуації, можливості ресурсного та інформаційного забезпечення, компетентність виконавців, стиль управління керівника тощо. До речі, В. В. Конопльов [19] у контексті підготовки та прийняття управлінських рішень виділяє три основні стилі управління, а саме: директивний (централізація управління, постійний контроль за діями підлеглих, відсутність їх ініціативи), колегіальний (залучення підлеглих до розробки, опрацювання та прийняття рішень), ліберальний (самообмеження влади керівника). Найбільш оптимальним під час підготовки та прийняття управлінських рішень у судах вважаємо обрання одного з названих стилів управління (за можливості їх поєднання) із урахуванням конкретної ситуації та потреб судового управління, відносин у колективі, рівня професійної підготовки підлеглих, лідерських і ділових якостей керівника.

До порядку підготовки та прийняття управлінських рішень може включатись ще й реалізація прийнятого рішення, а саме доведення до виконавців, організація й розробка заходів з виконання рішення, контроль за його виконанням і перевірка результатів [20, с. 80; 21]. Вбачається, що процес підготовки, прийняття та виконання управлінських рішень має бути цілісним, нерозривним і відбуватись у розумний мінімально достатній проміжок часу, адже саме від повної і своєчасної реалізації ухваленого управлінського рішення залежить ефективність усієї попередньої управлінської діяльності з його підготовки та прийняття. Зазначене має відображатись і на нормативному рівні, комплексно закріплюючи засади вироблення, ухвалення й забезпечення виконання управлінських рішень у суді. До речі, зауважимо, що в інтересах виконання управлінського рішення у ньому може бути доцільно визначити його виконавців та обсяг їх завдань, строки виконання, суб'єкта контролю й необхідного для виконання такого рішення ресурсного забезпечення.

Крім цього, В. В. Конопльов до стадій прийняття управлінських рішень також зараховує його погодження і доопрацювання проекту управлінського рішення [22]. У судах стадія погодження також може мати місце, наприклад, під час затвердження відповідним територіальним управлінням Державної судової адміністрації України структури апаратів місцевих судів за погодженням з головою суду, але в такому разі прийняття відповідного управлінського рішення по-суті залежатиме не від суб'єкта його ухвалення, а від суб'єкта такого погодження, якщо дане погодження виступає обов'язковою умовою набуття чинності управлінським рішенням. Доопрацювання ж проекту управлінського рішення, вважаємо, не

уособлює окрему стадію його прийняття, а означає необхідність повернення до підготовки управлінського рішення, зокрема вибору й опрацювання оптимальної альтернативи розв'язання проблеми.

Висновки. Таким чином, управлінські рішення в судах – це акти одностороннього волевиявлення керівництва суду та його апарату, підготовлені та прийняті в нормативно встановленому порядку й направлені на виникнення, зміну та припинення управлінських відносин у судах з метою організації та забезпечення діяльності суду без втручання в процесуальну діяльність суддів. Механізм підготовки та прийняття управлінських рішень у судах послідовно складається з таких етапів: 1) виявлення й оцінка проблеми; 2) визначення й оцінка альтернатив її вирішення; 3) вибір оптимального рішення; 4) організація виконання рішення.

Список використаних джерел:

1. Економічний аналіз : навчальний посібник ; за ред. М. Г. Чумаченко. – К. : КНЕУ, 2003. – 555 с.
2. Юдин Д. Б. Вычислительные системы теории принятия решений / Юдин Д. Б. – М. : Наука, 1989. – 320 с.
3. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления / Г. В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит., 1997. – 400 с.
4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навчальний посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 567 с.
5. Саак А. Э. Разработка управленческого решения : учебник для вузов / А. Э. Саак, В. Н. Тюшняков. – СПб. : Питер, 2007. – 272 с.
6. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
7. Башкатова Ю. И. Управленческие решения / Ю. И. Башкатова. – М. : Изд. центр ЕАОИ, 2008. – 120 с.
8. Тарабан С. В. Сутність поняття «прийняття управлінських рішень» / С. В. Тарабан // Держава та регіони. – 2009. – № 1. – С. 170–174.
9. Фатхундинов Р. А. Управленческие решения : ученик / Р. А. Фатхундинов. – 5-е изд., перераб и доп. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 314 с.
10. Щербакова Ю. А. Управлінські рішення в системі адміністративно-державного управління / Ю. А. Щербакова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2012. – № 14 (185). – Ч. 1. – С. 33–37.
11. Онищенко Б. П. Сутність організаційно-правового механізму підготовки та прийняття управлінських рішень у діяльності органів виконавчої влади / Б. П. Онищенко // Право та державне управління. – 2012. – Вип. 3. – С. 26–29.
12. Бондар С. О. Адміністративно-правове забезпечення діяльності адміністративних судів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Бондар Сергій Олександрович ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 20 с.
13. Обрусна С. Ю. Форми судового управління як умова організаційно-правового забезпечення функціонування судової системи України / С. Ю. Обрусна // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 2 (49).
14. Щепоткіна В. В. Адміністративно-правова природа окремих процедур в діяльності судів і суддів / В. В. Щепоткіна // Митна справа. – 2012. – № 6 (84). – Ч. 2. – Кн. 2. – С. 146–151.
15. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України : монографія / О. М. Бандурка. – Х. : Національний університет внутрішніх справ, 2004. – 780 с.
16. Чопенко А. Регламентация процесу прийняття управлінських рішень в органах виконавчої влади України / Анна Чопенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 2 (9).
17. Карамушка Л. П. Психологія управління : навч. посіб. / Л. П. Карамушка. – К. :

Міленіум, 2003. – 344 с.

18. Шеломовська О. Концептуальні основи формування управлінських рішень у державному управлінні вищою освітою / Шеломовська Оксана // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2010. – Вип. 2 (5).

19. Конопльов В. В. Місце керівника у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ / В. В. Конопльов // Кримський юридичний вісник. – 2009. – № 1 (5).

20. Горбань Г. О. Прийняття рішення як складова системи управлінської діяльності / Г. О. Горбань // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія «Психологічні науки». – 2011. – Т. 2. – Вип. 7. – С. 78–83.

21. Лапыгин Ю. Н. Управленческие решения : учебн. пособ. / Ю. Н. Лапыгин, Д. Ю. Лапыгин. – М. : Эксмо, 2009. – 448 с.

22. Конопльов В. В. Питання структуризації процедури підготовки управлінських рішень в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ / В. В. Конопльов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – Вип. 38.

ДАБІЖУК В. І.,
здобувач кафедри адміністративного
права (ОДУВС)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЕКСПОРТНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 342. 951

Проаналізовано наукові підходи до визначення категорії «адміністративно-правові відносини» та їх застосування у сфері експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Запропоновано авторське визначення адміністративно-правових відносини у сфері експортної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Ключові слова: правові відносини, адміністративно-правові відносини, адміністративні правовідносини, експортна безпека, суб'єкт господарської діяльності

Проанализированы научные подходы к определению категории «административно-правовые отношения» и их применение в сфере обеспечения экспортной безопасности субъектов хозяйствования. Предложено авторское определение административно-правовых отношений в сфере экспортной безопасности субъектов хозяйственной деятельности

Ключевые слова: правовые отношения, административно-правовые отношения, административные правоотношения, экспортная безопасность, субъект хозяйственной деятельности

Analyzed the scientific approaches to the definition of the category of «administrative and legal relations» and their application in the field of export security entities. It was proposed to the author's definition of administrative and legal relations in the sphere of export security business entities

